

Start med økoFrukt!

Lokalmat-markedet etterspør norsk økologisk frukt, og dagligvarehandelen etterspør økologiske epler. Med rett dyrkingsteknikk og målrettet forebyggende arbeid i frukthagene er det mulig å oppnå stabile avlinger og økonomi i en økologisk fruktproduksjon.

Den økologiske fruktproduksjonen er i svak vekst, og mange forbrukere foretrekker norske økologiske varer framfor importerte økologiske produkt. Import av økologisk frukt skjer i de fleste norske dagligvarekjedene, fordi det ikke er nok norsk økologisk frukt til å jevnlig fylle hyllene med, både i og utenom norsk sesong.

Økologiske epler blir solgt i lukka emballasje for å hindre sammenblanding med konvensjonell frukt i butikk.

I dag er produksjonen av økologisk frukt på om lag 2000 dekar, som utgjør i underkant av 5% av den norske fruktproduksjonen. De fleste økologiske fruktgårdene er i de tradisjonelle fruktdistriktene i Hardanger og Sogn og Fjordane, Oslo-fjordområdet og Telemark. Epler utgjør omtrent 70% av den økologiske fruktproduksjonen, men langt fra alt havner i butikk. Over halvparten av de økologiske eplene går til jus-produksjon, som noen steder gir dobbel pris i forhold til konvensjonell frukt til industri. Plomme -og epledyrkere som leverer økologiske varer til konsum gjennom fruktlagrene har de siste årene oppnådd mellom 15-25% merpris. For salg gjennom lokalmatkanaler

som Bondens marked, REKO-ringer, eget gårdsutsalg vil det være mulig å ta ut høyere merpris, men da er det viktig at du regner inn arbeidstimer for pakking, transport og salgsarbeid i merprisen.

God økonomi er mulig

Kombinasjonen av produksjon til konsum og industri vil kunne trygge økonomien i din fruktproduksjon. Noen produsenter som har lagt om til økologisk drift har ikke opplevd avlingsnedgang i forhold til sin konvensjonelle drift, mens andre opplever både avlingsnedgang og utfordringer med skadedyr, plantesjukdommer (bla skurvsopp) og ugraskontroll. Men med god rådgiverkontakt og planlegging av den økologiske drifta er det mulig å sikre en god økologisk fruktproduksjon og minimere risikoen i produksjonen. Det finnes [egne ekstra-tilskudd for økologisk frukt](#), og merpris gjennom salg skal kompensere for eventuell avlingsnedgang og andre risikoområder i økologisk fruktproduksjon.

Forebyggende strategier er viktige i økologiske frukthager, og småfugler er gode medhjelpere for å holde skadedyr under kontroll.

Slik starter du

Undersøk først om du har riktig jordsmonn og klimatiske forhold for å drive fruktproduksjon. Har det blitt drevet kommersiell fruktproduksjon i ditt område tidligere? Er det for strenge vintre, fare for nattefrost i blomstringa, myrjord eller for fuktig for fruktproduksjon, bør du kanskje vurdere andre økologiske produksjoner isteden. Norsk Landbruksrådgiving (NLR) kan gi deg et gratis og uforpliktende besøk gjennom ordningen [Økologisk Førsteråd](#) - spør etter en [fruktrådgiver](#) og få en omleggingsplan for økologisk drift på din gård.

Før nyplanting bør du ha sikret deg at rot-ugraset ikke kommer til å dominere i din økologiske drift. Det er også en stor fordel å ha dyrket en grønn gjødslingsblanding og blande i husdyrgjødsel eller kompost i planterekken for å forebygge mot jordtrøtthet og sikre en god etablering av fruktfeltet.

Økologisk regelverk og sertifisering av Debio

Det er best å starte en økologisk fruktproduksjon ved å plante nye trær. Karenstiden er 2 år når innmelding i Debio skjer samtidig med planting. Ved omlegging av en etablert frukthage er karenstiden 3 år, fra dato til dato. I denne overgangsperioden (karenstiden) må arealet stelles som økologisk, men avlingen kan ikke omsettes som økologisk.

Debio kommer på årlig revisjon av din økologiske drift. Du må selv [melde deg inn i Debio](#) før din planlagte karen dato, og du kan få hjelp til å lage driftsplanen for økologisk drift gjennom Norsk Landbruksrådgiving sin [Økoplan](#)-ordning. Den vil beskrive hvordan du skal drive gården for å oppfylle [regelverket for økologisk landbruk i Norge](#). Dette regelverket har EU sitt regelverk for økologisk landbruk som minstemål.

Debio har også laget noen enklere introduksjoner til regelverket for økologisk landbruk, som kan leses [her](#).

Bilde fra en ung økologisk tettplanting i Østfold, hvor ugraset er under kontroll og gjødsla er moldet ned. Dryppvanningsslangene er montert høyt for å unngå skade fra maskinelt ugrasutstyr.

Oppstart

Planlegg så stort at den økologiske drifta betyr noe for deg både agronomisk og økonomisk. Da er det større sjanse for at du setter av nok tid til produksjonen i kritiske faser, og har tid til å drive det forebyggende arbeidet som er forutsetningen for å lykkes med økologisk drift.

I dag anbefales det tettplanting for konsumproduksjon av økologisk frukt. Det koster ca. 40-70 000 kroner å etablere ett dekar økologisk plomme- eller eplefelt, og du bør også velge stort nok areal for å sørge for rimelig avskrivningstid av nyplantingene (ca. 15 år). For å få produksjonen raskt i salgbar avling anbefales det å starte med 2-årige trær. Ofte blir dette konvensjonelt produserte trær, dersom det ikke er mulig å oppdrive økologiske trær på bestillingstidspunktet til planteskolen. Sørg alltid for å sikre deg dokumentasjon på at du har etterspurt økologiske trær fra leverandøren. Slik kan vi synliggjøre etter-

spørsmål og få opp produksjonen av økologiske utplantingstrær.

De vanlige arbeidsoperasjonene, som beskjæring, manuell tynning og høsting, er like som ved konvensjonell drift. I økologisk drift er det spesielt viktig med forebyggende tiltak mot insektangrep og sjukdommer i frukttrærne.

Hvert år er det viktig å sette av nok tid til å kontrollere soppangrep og ugras. Skurvvarslingssystemet (vips.no) er det samme som ved tradisjonell produksjon, men tiltakene må gjentas oftere. Mekanisk ugrasbehandling er arbeidskrevende og en må sette av rikelig med tid i vekstsesongen. Dette kan føre til at du må utføre arbeidsoperasjoner mer intensivt i kritiske faser på våren og tidlig på sommeren for å sikre optimalt resultat.

Norsk Landbruksrådgiving gir hvert år ut en oppdatert utgave av Plantevernplan for frukt og bær i Norge, med egne anbefalinger for økologisk drift, som inkluderer forebyggende tiltak. Du må være [medlem](#) av en enhet i Norsk landbruksrådgiving for å ha tilgang på denne plantevernplanen, eller kontakte en lokal fruktrådgiver og kjøpe et eksemplar. Mattilsynets offentlige liste over tillatte preparater finner du i [Liste 2 i Veileder B, regelverk for økologisk landbruk](#).

Spesialmaskiner og gjødsling

Mekanisk ugrasmaskin er antakelig den eneste spesialmaskinen du må ha for å drive økologisk dersom du er fruktdyrker med tettplantinger fra før. Se her for en [veiledning for ugrashåndtering](#) i økologiske felt.

Ugrashåndtering og gjødsling er to sider av samme sak, da du gjennom fresing under trærne vil forstyrre ugraset samtidig som man får moldet ned gjødsel for nedbryting i jorda.

Noen økologiske dyrkere velger også å plante i trekke med vevd plastduk, for å kontrollere ugraset. Da vil plantene ikke kunne utnytte gjødselen like godt som ved nedmolding.

Du kan bruke økologisk og konvensjonell husdyrgjødsel med inntil 17 kg total-nitrogen per dekar. Det er ingen restriksjoner på hvor mye konvensjonell gjødsel du kan bruke. Hovedregelen er at du *ikke* kan bruke lett-tilgjengelig nitrogen fra kunstgjødsel, eller gjødsel fra dyr i bur. Kan du dokumentere mangel (jordprøver, bladanalyser) av mikronæringsstoff til plantene, kan du tilføre dette etter råd fra din NLR-rådgiver.

Både konvensjonelle og økologiske dyrkere har vist stor interesse for mekanisk ugrashåndtering under frukttrær. Her testes rotorfresen på et konvensjonelt areal i Hardanger.

Du kan bruke sprøyter og annet mekanisk utstyr som har blitt brukt til konvensjonelle midler, så lenge utstyret er gjort rent før bruk.

Intensivt eller ekstensivt?

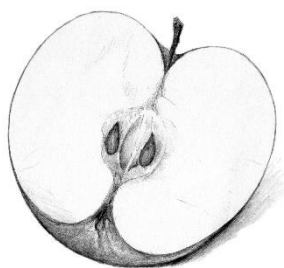
Tettplanting av frukttrær er en intensiv produksjon som krever tett oppfølging og erfaring innen fruktdyrking. Det er en produksjonsform vi anbefaler dyrkere med større areal og som har fruktrådgivere og fruktlager i sitt område.

Tettplanting i Hardanger med sorten Rød Aroma. Hovedsortene for levering til grossist er i dag Discovery og Rød Aroma som har god rødfarge.

Ekstensiv drift kan passe for mindre fruktproduksjoner med planlagt salg fra egen gård, hvor du skal drive egen foredling eller har et mindre antall utsalgsteder lokalt. I ekstensiv drift er det ofte vanlig med sterkere grunnstammer (høyere trær) og større avstand mellom trekkene og trærne i frukthagen. Det gir mer robuste trær og kan passe for mindre frukthager, men det er viktig å drive aktiv beskjæring, gjødsling og kontroll av ugras og sykdommer også i ekstensive plantinger.

Valg av salgskanaler

Du bør også vurdere markeds- og omsetningsmulighetene i planleggingsfasen. Er det et fruktlager du kan levere til, og hva slags krav setter de til mottak av sorter og volum? Eller vil du omsette alt gjennom lokale butikker og på egen gård? Hvilke salgsstrategier vil du da etablere og hvordan vil du lagre frukten i tida mellom høsting og salg?

Innovasjon Norge kan i dag gi *inntil 50%* investeringstilskudd for etablering eller nyplanting av økologiske fruktareal, men du må som regel ha avtale med fruktlager om levering eller plante et minimum antall trær for å få dette tilskuddet. Alternativt må du ha en forretningsplan for privat salg av avlingen.

Investeringstilskuddet til økologiske fruktareal vil etter søknad dekke utgifter til planter, støttesystem og vanningsanlegg. [Se dette kalkyleverktøyet for vurdering av etableringskostnader i en økologisk fruktproduksjon.](#)

Hvis du vil etablere gårdsutsalg er det også mulig å få investeringsstøtte til dette gjennom Innovasjon Norge. Dette kan gi større inntekter, men skaper merarbeid fordi du må foredle, transportere og selge produktene til markedene selv.

Kontakt ditt kommunale landbrukskontor og [Norsk landbruksrådgiving lokalt](#), for å få råd under utarbeiding av søknader til [Innovasjon Norge](#) (elektronisk) og andre utviklingsprosesser i din økologiske fruktproduksjon.

Lykke til!

Les mer

www.agropub.no/publikasjoner/dyrkingsveiledning-for-frukt

DebioInfo

Utarbeidet i 2016, av prosjektet Foregangsfylke økologisk frukt og bær i samarbeid med: [fruktrådgivere](#) i [Norsk Landbruksrådgiving](#) og [Debio Info](#). Oppdatert av F. Lindén, Fylkesmannen i Vestland, 2020.